

Nötkråka

Häcker sparsamt över stora delar av landet, med en sydlig ras (tjocknäbbad nötkråka) i Götaland och södra Svealand och sällsynt med en nordlig ras (smalnäbbad nötkråka) i norra Svealand och Norrland. Stapelfödan är hasselnötter respektive frön av sibirisk cembratall, vilka hamstras för behov vintertid och vid uppfoödandet av ungarna. Utnyttjar barrskogsmiljöer för häckningen, men kräver rik förekomst av hassel respektive odlad sibirisk cembratall inom rimligt avstånd från häckningsplatsen. Stannfågel.

Rödlistestatus 2015: Nära hotad (NT)

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 67 %

2001–2012: minskning 37 %

Fågeldirektivet: Nej

Häckningsperiod: 10 mars – 20 juni

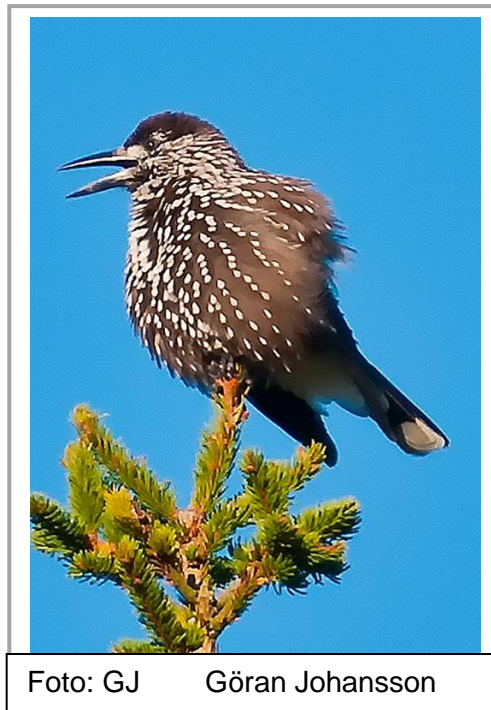
Ekologiska krav

Båda raserna är helt beroende av tillgång på hasselnötter (den sydliga) respektive frön av sibirisk cembratall (den nordliga), som hämtas under hösten på ofta > 5 km avstånd från häckningsplatsen. Hasselrika lundar, bryn och hagmarker är nödvändiga för de sydliga nötkråkorna. I norra Sverige är arten helt beroende av trädgårdar och parker med planterade sibiriska cembratallar.

Häckningsplatserna är belägna i medelålders eller äldre gran- eller barrträdsdominerade blandskogar. Varje häckande par utnyttjar ett område på ca 10–15 hektar¹ där de hamstrar nötter/frön under hösten och där boet byggs i en tät gran. Avverkning av häckningsplatsen innebär att födoreserverna försvinner och omöjliggör häckning. Samma revir kan annars utnyttjas under många år.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Bedömningen av vilken hänsyn som krävs kan bli olika beroende på artens regionala och lokala status, och på karaktären av skogsmarken på bestånds- och landskapsnivå. Nötkråkan kräver både lämpliga häckningsmiljöer och områden med rik förekomst av hassel respektive sibirisk cembratall.

¹ Området utnyttjas hela året, åtminstone den sydliga rasen. Den nordliga känner jag inte till men skulle bli mycket förvånad om inte samma gäller där

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Vid skogsbruksåtgärder som berör häckningsplatser för nötkråkor:

- Undvik avverkning eller andra skogliga åtgärder (inklusive plantering, markberedning, röjning) under perioden 10 mars – 20 juni inom revir med nötkråka.
- Bevara partier av tät, fuktig granskog och undertryckta granar som står mörkt.
- Var försiktig med röjning, gallring och dikning i kända nötkråkerevir. Försiktig plockhuggning kan vara ett alternativ.
- Lämna hänsynsytor med trädgrupper vid gallring och föryngringsavverkning, särskilt med äldre gran och lövträd.
- Lämna vissa täta grandominerade områden utan att gallra dessa, även i yngre bestånd.
- Lämna 20 meter kantzon av gran och lövträd mot sumpskogar och myrar.. Lämna funktionella kantzoner av gran och lövträd mot sjöar, vattendrag och bäckar.
- Undvik all underröjning inför slutavverkning..
- Spara hasselbuskar vid avverkning, röjning och markberedning. Plantera inte barrträd intill större hasselbuskar. Gynna hassel vid röjningar.

Vid skogsbruksåtgärder som berör skogsmark med förekomst av hassel som används av nötkråkor för hamstring:

- Bestånd med mycket hassel är ofta hänsynskrävande biotoper. Plantering av barrträd skadar förekomsten av hassel på sikt. Ersätt inte lövträd med barrträd.
- Spara hasselbuskar vid avverkning, röjning och markberedning. Gynna hassel genom att ta bort konkurrerande träd och buskar, särskilt gran.
- Plantera inte barrträd intill hasselbuskar.

Skogsvårdslagen säger

- Ta inte bort äldre vindfällen, högstubbar och torrakor, äldre träd vid ägo gränser och myrstackar, äldre lövträd i barrskog m.m., spara biologiskt värdefulla träd, hassel, lind, lönn, ask och alm, eller bärande träd (SKVFS 7:8).
- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. örtrika områden längs bäckar eller andra vattendrag, strand- och sumpskogar med naturskogskaraktär, äldre skog på uddar och öar, raviner, naturskogsrester, äldre trädbestånd med mycket hänglavar eller död ved, örtrika bestånd på kalkrika marker, äldre hassellundar, brynmiljöer, äldre skogsbeten samt igenvuxna hagmarker eller lövängar (SKSFS 7:17).
- Lämna funktionella kantzoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som bäckar, raviner, myrar och sumpskogar, kulturmiljöer m.m. (SKSFS 7:21).
- Lämna en kantzon utmed sjöar, vattendrag, kulturmiljöer eller mot öppen jordbruksmark oplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).
- Det är förbjudet att omvandla bestånd med ädellövskog till annan skog. Om man avverkar, förutom vid röjning eller gallring, ska man anlägga ny ädellövskog på området (SVL 25 §).

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Indikator på skyddsvärd skog

Förekomst av nötkråka visar att det på landskapsnivå finns goda bestånd av hassel i södra Sverige. I norra Sverige är förekomsterna av nötkråka knutna till sibirisk cembratall i parker och trädgårdar. Arten är inte i sig en indikator på skyddsvärda skogliga miljöer.

Regional tillämpning

Minskningen gäller de sydliga bestånden (Värmland–Västmanland–Uppland och söderut), som är de som främst kräver särskild hänsyn till häckningsplatser och födosöksmiljöer.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Gynna hasselrika brynmiljöer genom att röja bort igenväxande träd (särskilt gran) utmed stenmurar, i betesmarker och bryn där det finns hassel. Fristående hassel har bättre fruktsättning än hasslar inne i tät skog.
- Plantera gärna lövskog i anslutning till kulturmarker där det finns hassel.
- Hyggesfritt skogsbruk är sannolikt positivt för nötkråkan, särskilt om man är rädd om hasselbuskar vid avverkning.
- Gör naturvårdsavsättningar i äldre gran- eller lövdominerande bestånd, gärna mot myrar, fuktstråk eller bäckar (rikare miljöer).
- Återbeskoga om möjligt tidigare grandominerade bestånd med gran eller blandskog med graninslag.

Lästips

Artfakta för nötkråka. ArtDatabankens webbplats, <http://artfakta.artdatabanken.se/100090>

Artfaktablad Nötkråka SOF-Birdlife